

Teatrologická společnost

ve spolupráci s Katedrou divadelních a filmových studií
FF UP Olomouc, mezinárodním festivalem Divadelní Flora
a časopisem Divadelní revue,
s podporou Institutu umění – Divadelního ústavu

perspektivy teatrologie

17.–18. května 2018

Umělecké centrum UP
Univerzitní 3, Olomouc

anotace příspěvků

17. května 2018

① Starší divadlo na Moravě a ve Slezsku

Jiří Štefanides

Vysokoškolský pedagog a divadelní historik. Od konce studií v roce 1973 se věnuje dějinám českých divadelních společností zejména na Moravě a ve Slezsku. V letech 1991–1994 vedl divadelní oddělení ve Slezském zemském muzeu v Opavě. V letech 2006–2008 uskutečnil v rámci projektu GAČR s Margitou Havlíčkovou a Sylvou Pracnou základní výzkum městských německy hrajících divadel na Moravě a ve Slezsku. Sestavuje soupis denního repertoáru a členstva městského německy hrajícího divadla v Olomouci v letech 1770–1944. Od roku 1990 působí na dnešní Katedře divadelních a filmových studií Filozofické fakulty UP v Olomouci.

Německy hrané divadlo – věčný led české divadelní historiografie?

Po listopadu 1989 jsme přijali za své poznání, že německojazyčné divadlo je součástí dějin divadla v českých zemích a je třeba začít s jeho systematickým zkoumáním. Je to ovšem nemalý úkol: zahrnuje historii od nejstarších dob, desítky městských divadel, stovky divadelních společností, tisíce ochotnických souborů a nepřehlednou množinu divadelních artefaktů a tvůrců. Obrovský základní výzkum lze úspěšně realizovat pouze v institucionalizované podobě, s velkým počtem vyškolených badatelů a s pomocí celostátně budovaného a přístupného počítačového systému. Pouze současná technika umožní zpětnou hromadnou evidenci projevů divadelní kultury a nutnou komparaci získaných informací, která vrátí dějiny divadla v českých zemích do evropského kontextu. Je k tomu česká divadelní historiografie, po téměř třiceti letech, alespoň připravena?

Klára Škrobánková

Vystudovala anglistiku a divadelní vědu na FF MU v Brně. Na Katedře divadelních studií FF MU v současné době studuje v doktorském studijním programu, její disertace se zabývá divadelní kulturou Slezska v 17. a 18. století. Od roku 2017 je vědeckou pracovnící Kabinetu pro výzkum divadla a dramatu DiFa JAMU v Brně.

K výzkumu dějin německojazyčného divadla v českém Slezsku

Příspěvek se zamýšlí nad metodologií výzkumu dějin profesionálního německojazyčného divadla ve Slezsku ve své nejranější fázi, tedy 17. a 18. století. Jak přistupovat k dějinám regionu, který je teatrology zmapován jen fragmentárně a často chybí i základní pramenný materiál, jenž byl vlivem dějinných proměn kraje zničen nebo alespoň roznesen po celé střední Evropě? Jak vytvořit celistvý, objektivní obraz kultury regionu, když se za posledních šedesát let výzkumu pohybu profesionálních kočovných společností v této oblasti podařilo najít jen nepatrné stopy jejich činnosti? Příspěvek se pokusí zhodnotit různé metodologické přístupy aplikované na historiografii divadla ve světle aktuálních poznatků, získaných při výzkumu divadelních dějin Slezska.

Miroslav Lukáš

Absolvent oboru Teorie a dějiny divadla na FF MU v Brně. Studium ukončil disertační prací *Divadlo v Mikulově za éry rodu Dietrichsteinů (od konce 16. století do druhé světové války)*. Zabývá se divadelními dějinami na Moravě. Pracuje v Archeologickém ústavu AV ČR v Brně, v. v. i., středisku pro výzkum doby římské a doby stěhování národů.

Divadelní scéna v zámecké jízdárně v Mikulově mezi lety 1812–1819

Příspěvek představí krátkou epizodu z divadelní historie mikulovského zámku, kdy v zimní jízdárně stála divadelní scéna, které využívali jak místní aktivní měšťané, tak kočovné společnosti, mezi nimiž nechyběla taková jména jako Josef Krohner (1766–1839), Josef Huber (1776–?), Franz Bonnot. Výzkum této oblasti je postaven na žádostech o zapůjčení zámeckých prostor adresovaných tehdejšímu majiteli panství Františku Josefu Dietrichsteinovi (1767–1854) nebo správci zámku. Tyto archiválie, jak bude doloženo, pak nabízejí široké spektrum informací a současně otevírají velmi zajímavý pohled na tehdejší dobu v Mikulově.

K pramenům poznání hereckého projevu

Alena Sarkissian

Alena Sarkissian působí v Kabinetu pro klasická studia Filosofického ústavu AV ČR a přednáší na Katedře divadelní vědy FF UK v Praze. Zabývá se antickým dramatem a divadlem, jeho byzantskou recepcí a také jeho recepcí moderní, zejména v českých zemích.

„Naplnil místo ... skutečným pláčem a nepředstíraným nářkem“

K pramenům o hereckém projevu v antickém řeckém divadle

Herectví v antickém řeckém divadle je obvykle považováno za nepsychologické, směřující spíše k představování nežli k prožívání. Obvykle je tato domněnka doložena dobovým pojetím individua, charakterem řecké literatury, řeckého dramatického textu, jevištní praxí (prostorovým uspořádáním, velikostí publika), i tím, jak vypadá hercův kostým a maska. V příspěvku (*work-in-progress*) bude v tomto kontextu představeno několik pramenů vztahujících se ke sklonku klasické doby a k období helénismu, jež se vyjadřují k jevištnímu provádění řecké tragédie a jež toto pojetí řeckého herectví relativizují. (Citace v titulku pochází od Aula Gellia, *Attické noci*, II, 35–37.)

Radan Dolejš

Radan Dolejš je český historik, dramaturg, producent, scenárista, režisér, hudebník. Absolvent FF UK v Praze – obor čeština-dějepis (prof. Otto Urban), státní zkoušky z českého jazyka a literatury, české a světové historie, z pedagogiky (1986–1991), a Lidové konzervatoře Jaroslava Ježka – tvorba scénáře a písňového textu (prof. Jiří Suchý). Dramaturg zábavných pořadů TV Nova (1998–2009), TV Prima (2003–2007), výkonný ředitel ČT1 (2010–2011). Kytarista, dramaturg a producent skupiny Šlapeto v letech 1991–2002 a producent, dramaturg a kytarista skupiny Patrola (Patrola Šlapeto) od r. 2001 do současnosti.

František Leopold Šmíd: zakladatel moderní české lidové zábavy

Letos uplyne sto sedmdesát let od narození Františka Leopolda Šmída (1848 až 1915), legendárního pražského autora a kabaretiéra. Zprvu působil u venkovských divadelních společností a do Prahy zajížděl do zpěvních síní U Rozvařilů a do pivovaru U bílé labutě atd. 14. srpna 1892 otevřela jeho První pražská pěvecká společnost U zlatého soudku v Ostrovní ulici první stálý český šantán. Uvedl zde svůj slavný Batalion, který se jen v Praze hrál víc než 1000×. Setrval zde do 1895, kdy v létě hrál na výstavišti po dobu Národopisné výstavy. V roce 1907 se v Schoeblově kabaretu setkává s Eduardem Schmidtem, který si kvůli němu mění příjmení na umělecké Bass, v roce 1911 hraje v Kabaretu Lucerna ve znovu uváděném Batalionu. Ve svých převlekových výstupech se F. L. Šmíd stal předchůdcem představitelů dnešní *stand-up comedy*. Brilantně využíval umění zkratky a dobře odpozorované reality, kombinoval mluvený text a zpívaná čísla. (Např.: Herec; Diurnista; Dlaždič; Kuřáci; Průvodce po Praze; Pražský Pepé). V komické operní parodii *Mlynář a jeho dítě* zase předběhl dějiny televizní zábavy (viz *Poslední leč Alfonze Karáska* atd.). Zaujal i jako dramatik v jednoaktovkách *Z pražského zákoutí...*, (asi 300 repríz) a *Batalion...* (krom Lucerny hráno ještě v roce 1921 v Revoluční scéně v Adrii v režii E. A. Longena). Byl také redaktorem několika časopisů, kde publikoval teoretické statě o humoru a dějiny „národních pěvců“ (Národní pěvec 1890 a Český artista 1910). Jako divadelní podnikatel zavedl pevné honoráře i začátky představení, večery měly pevnou dramaturgickou stavbu. Obsahovaly až 15 čísel (zpěváci kupletů, operetní subrety, břichomluvcí, produkce kouzelníků), po nichž následovala jako vrchol večera aktovka s hudebními vložkami. Svou prací velmi ovlivnil Červenou sedmu, obzvláště Jiřího Červeného a Eduarda Basse, sympatie s ním vyjádřil i renomovaný divadelní kritik Václav Tille.

Klára Bělohoubková

Po maturitě na plzeňském Církevním gymnáziu (2010) absolvovala bakalářské a navazující magisterské studium na Katedře divadelní vědy na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (2010–2015). Výstupními texty byly *Éra působení Zdeňka Hofbauera v Plzeňském městském divadle v letech 1948–1953* (bakalářská práce) a *Korespondence V+W I.–III. jako teatrologický pramen* (diplomová práce). V akademickém roce 2015/2016 započala doktorské studium tamtéž. Na podzim 2015 absolvovala dvouměsíční pobyt na bostonské univerzitě, kde v archivu Howarda Gotlieba procházela pozůstalost Jiřího Voskovce a shromažďovala materiál pro svou disertační práci pojednávající o Voskovcově kariéře v USA od padesátých let 20. století (*Americký herec Jiří Voskovec – Komediantova hůl o dvou koncích*).

Moci tak režirovat opravdové herce... (Voskovcova režie v Oklahomě)

Jiří Voskovec a jeho poválečná kariéra ve Francii a USA je doposud neprobádaným terénem, umožňujícím zaměřit se na jeho práci hereckou, režisérskou a literární. Na školní inscenaci oklahomské univerzity *Two from Prague* – sestávající z aktovek Josefa Topola *Slavík k večeři* a *Kočka na kolejích* – se Voskovec podílel jakožto překladatel, dramaturg a režisér. Jedinečnou rekonstrukci od prvního jednání univerzity s Voskovcem, přes proces hereckých a technických zkoušek až k inscenaci a kritickým ohlasům přináší práce studenta N. L. Abramse *A Study of the Production of Two One-Act Plays*. Díky korespondenci J. Voskovce a J. Topola máme představu i o genezi překladů Topolových her.

3 Ostrava a okolí avantgardy

Lenka Schreiberová

Absolvovala bakalářské a magisterské studium na Katedře divadelních a filmových studií FF UP v Olomouci, v rámci kterého se zabývala historií divadla (zejména německého) v Ostravě v první polovině 20. století. Zároveň se stala vedoucí divadelního archivu Národního divadla moravskoslezského. V současnosti je studentkou doktorského studijního programu, tématem dizertační práce jsou dějiny ostravských kabaretů.

Dějiny ostravských kabaretů / Ostravský divadelní archiv

Příspěvek představí téma dizertační práce, která bude pojednávat o této často opomíjené formě divadelní kultury. V Ostravě se po jejím rychlém rozvoji začalo objevovat stále více divadelních aktivit, mezi nimiž nechyběly ani varietní či kabaretní výstupy a pořady. Vznikaly rovněž podniky, které se specializovaly na tuto formu zábavy. Nejednalo se však o regionální či oblastní záležitost, naopak zde můžeme vysledovat různé multikulturní vlivy: hostovali zde umělci z Vídně, Berlína nebo Prahy. Bude představen dosavadní stav bádání a informační zdroje, z nichž je možno získat poznatky k tomuto tématu.

Tereza Osmančíková

Pracuje jako vedoucí archivu Národního divadla moravskoslezského, a zároveň je studentkou 2. ročníku externího doktorského studijního programu na Katedře divadelních a filmových studií FF UP v Olomouci pod vedením doc. PhDr. Jiřího Štefanidese. Ve své dizertační práci se zabývá režisérskou osobností Jana Škody a jeho působení v Moravské Ostravě v letech 1930–1937, 1940–1942.

Ostravské působení divadelního režiséra Jana Škody

Příspěvek seznámí s tématem a dosavadními výsledky připravované dizertační práce, která se věnuje divadelnímu režisérovi Janu Škodovi. Ten je spojován především s výraznou tvůrčí etapou v Praze, kde byl spoluzakladatelem a prvním ředitelem Realistického divadla, později také režisérem Národního divadla v Praze (1950–1951) a uměleckým šéfem a režisérem v Divadle na Vinohradech (1951–1960). Jeho pražskému působení ale předcházela mnohdy opomíjená činnost ve třicátých a čtyřicátých letech v Moravské Ostravě. V těchto meziválečných letech zásadním způsobem formoval ostravský činoherní soubor, divadelní i mimodivadelní kulturní život, ale víceméně i utvářel umělecký program, který později v Realistickém divadle uplatnil. Období „Škodovy činohry“ je i dnes považováno za jedno z nejvýraznějších v dějinách ostravského divadla. Právě pod jeho vlivem se totiž zformovala tradice skvělého ostravského herectví, a to dokonce v podmínkách meziválečného období třicátých let a let válečných.

Helena Spurná

Docentka oboru divadelní věda, autorka dvou samostatných monografií (o operách E. F. Buriana a o Oldřichu Stiborovi).

Avantgardní opera v meziválečném Československu

Příspěvek představí projekt připravované kolektivní monografie, v níž prezentující figuruje jako autor jedné ze studií a jako editorka. Publikace vyjde v angličtině v zahraničním vydavatelství. Cílem je představit tvorbu domácích skladatelů z dvacátých až třicátých let, kteří kontaktem s Druhou vídeňskou školou, hudbou Stravinského, Šestky atd. a dále zapracováním podnětů expresionismu, dada, konstruktivismu, futurismu či jiných avantgardních směrů vnesli do opery oproti dřívější romantické a pozdně romantické tradici nové postupy a řešení. Publikace zdůrazňuje teatrologickou rovinu ve výzkumu opery a obrací pozornost k inscenačním aspektům sledovaných děl.

4 Paradoxy poválečného divadla

Julie Kočí

Vědecký pracovník a současně doktorand KDV FF UK v Praze. Jako člen řešitelského týmu se podílí na realizaci GAČR projektu KDV FF UK s názvem Národní divadlo a normalizace. Dále se, taktéž jako člen řešitelského týmu, podílí na řešení GAČR projektu KDV FF UK s názvem Prvky „primitivního“ umění a exotismu v českém avantgardním divadle v letech 1920–1945.

Paradoxy a excesy československého baletu v pouónorovém období:

Mír! Taneční manifest o 11 obrazech v „mírovém“ roce 1951

Příspěvek představí jednu z nejbizarnějších propagandistických kreačí domácích pouónorové baletní scény. Scénická montáž s názvem *Mír! Taneční manifest o 11 obrazech* vznikla z popudu Jana Reimosa (alias J. Reye) na základě jeho libreta. Autorem hudební kompozice *Míru!* se stal Jiří Šust. V choreografii a režii Emricha Gabzdyla byl tento kus v létě 1951 uveden v Divadle Zdeňka Nejedlého Státního divadla Ostrava a v rámci „mírové manifestace pod širým nebem“ na ploše dnes již neexistujícího ostravského Zimního stadionu Josefa Kotase. Jedním z charakteristických znaků této kreačky se stalo stávající úsilí o „novou“ a „současnou“, respektive ždanovovsko-nejedlovské doktríně poplatnou, baletní tvorbu. Příznačným rysem tohoto „tanečního manifestu“ bylo taktéž jeho úzké sepětí se zájmy nejvyššího stranického orgánu – ÚV KSČ a rovněž Divadelní a dramaturgické rady.

Kateřina Míková

Doktorandka (od r. 2016) na Katedře divadelní vědy FF UK v Praze, tématem disertace je situace opery Národního divadla v době normalizace. Členka redakční rady (2011–2016) za oblast opery a hudebního divadla Czech Theatre Today, zahraničního bulletinu IDU. Spoluřešitelka grantového projektu MK ČR Marketingový potenciál českého operního divadla, řešený Jednotou hudebního divadla (2008–2011). Pracuje na hradě Český Šternberk jako zástupkyně kastelánky.

Sovětský režisér režíruje sovětské opery v pražském Národním divadle

Na inscenování sovětských autorů v době normalizace se díváme spíše s despektem. A když je ještě režíruje sovětský režisér, nositel několika Stalinových

a Leninových cen, a k tomu jde o inscenaci vytvořenou k výročí osvobození Československa Rudou armádou, řekli bychom si, že to snad ani nestojí za badatelskou námahu. Excelentní výjimkou potvrzující pravidlo je dvojí pražské hostování Borise Alexandroviče Pokrovského, nejen dlouholetého šéfredaktora Velkého divadla v Moskvě, kde vytvářel pompézní a velmi tradiční inscenace, ale také zakladatele a uměleckého vedoucího Moskevského komorního hudebního divadla, který tvrdil, že největším nepřítelem opery je ten, kdo považuje za její nejdůležitější složku jen hudbu. Pokrovskij v ND nejprve v roce 1975 připravil Molčanovovu operu *A jitra jsou zde tichá* a o šest let později prozářil poněkud jednotvárnou normalizační produkci Národního divadla mystickým *Ohnivým andělem* Sergeje Prokofjeva.

Tereza Zálešáková

Je absolventkou oboru Teorie a dějiny divadla na Katedře divadelních studií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, kde také aktuálně studuje v doktorském studijním programu. Ve své disertační práci se zabývá českým muzikálem po roce 1989. Svůj odborný zájem dlouhodobě směřuje především ke studiu historického vývoje a estetiky hudebního divadla, a to zejména muzikálového žánru v českém prostředí, od jeho počátků až do současnosti. Rovněž se zabývá sociologickými aspekty návštěvy tohoto typu divadla (a divadla vůbec) a proměnami životního stylu v souvislosti s kulturní participací v československé a české společnosti 20. a 21. století.

Muzikál v období společenské přestavby

V roce 1992 měl český divák možnost poprvé v domácím prostředí okusit atmosféru světového muzikálu. Uvedení londýnských *Les Misérables* následované uvedením *Jesus Christ Superstar* (1994) přineslo do tuzemského divadelního prostoru jistý prvek exkluzivity produkcí tohoto typu a zároveň předznamenalo další směřování českého muzikálového divadla. Konferenční příspěvek se bude zabývat otázkou, jakým způsobem je možné přistoupit ke zkoumání české muzikálové produkce po roce 1989 nikoli z perspektivy konkrétních inscenací, ale z perspektivy diváka, který v novém sociálním uspořádání svou vlastní pozici teprve hledá. Pozornost bude věnována zejména proměně kulturní participace v souvislosti s transformací společnosti po roce 1989.

Tatjana Lazorčáková

Divadelní historička a kritička. Působí jako profesorka na Katedře divadelních a filmových studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zabývá se především dějinami českého divadla 20. století, věnuje se linii kabaretů, malých divadel, autorských a studiových scén, novodobým dějinám divadla na Moravě a ve Slezsku, současné české dramatice. Je autorkou několika monografií, např. *Čas malých divadel* (1996), *Divadelní mise Františka Čecha* (2006), *Studio Forum – příběh divadla* (2009), *Depeše na kolečkách* (2011), i řady studií ve sbornících i odborných časopisech (např. *Theatralia*, *Czech Theatre* aj.).

Metodologické otázky výzkumu dějin divadelní kritiky

Dějiny divadelní kritiky jako historiografická výzva? Prezentace konceptu výzkumu divadelní kritiky na Moravě a ve Slezsku po roce 1945, včetně otázek souvisejících s metodologickým východiskem a časovou periodizací.

5 Komentované prohlídky výstav

Michaela Kuklová

Vystudovala bohemistiku a germanistiku na FF MU v Brně. Od roku 2004 vyučuje češtinu na Vídeňské univerzitě (v Translatologickém centru, do roku 2010 rovněž na Institutu slavistiky). V roce 2012 započala přípravu biografického lexikonu německé činohry v českých zemích v Institutu umění – Divadelním ústavu v Praze. Od roku 2015 pracuje na Institutu kulturních věd a divadelní historie Rakouské akademie věd. Do března 2018 spolupracovala na projektu Mezi provincií a metropolí zabývajícím se autobiografiemi německy mluvících herců a hereček 19. a 20. století. Nyní se podílí na projektu, který se zaměřuje na roli Burgtheatru v procesu formování kulturních identit v období První Rakouské republiky. V roce 2017 úspěšně obhájila dizertační práci o herci, spisovateli a kulturním prostředníkově Petru Lotarovi (1910–1986) na Katedře germanistiky Vídeňské univerzity.

Katharina Wessely

Studium na Institutu divadelní, filmové a mediální vědy Vídeňské univerzity; 2004/2005 Junior_Fellow na IFK (Internationales Forschungszentrum Kulturwissenschaften); 2006–2009 rakouská lektorka na Institutu germanistiky FF MU v Brně; 2011–2013 Marie-Curie stipendistka na Institutu divadelní vědy na Bernské univerzitě; od 2015 hlavní řešitelka výzkumného projektu SNF (spolu s prof. Cristinou Urchueguía) The emergence of 20th century 'musical experience': The International Music and Theatre Exhibition in Vienna 1892 na Bernské univerzitě; od 2014 vědeckovýzkumná pracovnice na Institutu kulturních věd a divadelní historie Rakouské akademie věd, zapojení do projektů Actor Autobiographies as Sites to Negotiate Cultural Identities a Theater für die Republik? Das Burgtheater und seine Rolle für kulturelle Identitätsentwürfe in der Ersten Republik.

Z Litoměřic až do vídeňského Burgtheatru: Ukázková kariéra divadelní herečky

Plakátová výstava s originálními kresbami českého komiksového autora NIKKARINA. Prezentace výsledků projektu Mezi provincií a metropolí – herecké autobiografie jako dějiště formování kulturních identit. Projekt se zabývá autobiografiemi známých, německy mluvících herců a hereček 19. a 20. století, kteří působili v nejrozličnějších regionech Rakouska-Uherska, obzvláště v českých zemích. Jednotlivé plakáty se věnují vybraným tématům a topoi, jako je např. líčení pracovního života a mobility, která jsou v hereckých autobiografiích zachycena a jež byla pro utváření identity těchto osobností coby umělců obzvláště významná.

Karolína Stehlíková

V přednáškové a výzkumné činnosti se zabývá skandinávským divadlem, filmem a literaturou, světovým divadlem a praktickou lexikografií. Překládá z norštiny. Vystudovala obory divadelní věda a norský jazyk a literatura na FF MU v Brně. V roce 2007 absolvovala doktorský studijní program Obecná teorie a dějiny umění a kultury disertační práci *Language Used in Drama at the End of the Twen-*

tieth Century (A Textual Analysis of Works by Jon Fosse and their Place in the Scandinavian Context). V průběhu studia absolvovala dva semestrální pobyty na norských univerzitách (Tromsø, Oslo). Mezi lety 2000–2013 působila ve Středisku pro pomoc studentům se specifickými nároky Masarykovy univerzity. Od roku 2007 externě spolupracovala s Katedrou divadelních studií a Ústavem germanistiky, nordistiky a nederlandistiky. Od roku 2015 je interním zaměstnancem Katedry divadelních studií FF MU v Brně. Překládá z norštiny současné drama, prózu a odbornou literaturu vztahující se k divadlu. Spolupracuje při uvádění skandinávské dramatiky na českých scénách a v rozhlasu. Působí v kulturní organizaci Skandinávský dům.

Neviditelný most. Milada Blekastadová 1917–2003

Výstava *Neviditelný most. Milada Blekastadová 1917–2003* připomíná české a norské veřejnosti zásluhy Milady Blekastadové o recepci české literatury v Norsku, její dlouholetou vědeckou, překladatelskou a publikační činnost a její roli podporovatelky českého literárního disentu během čtyřiceti let totality v Československu. Milada Blekastadová (rozená Topičová) byla uznávanou kolenioložkou a cílevědomou překladatelkou. Věnovala se také divadlu. Do norštiny přeložila hry Václava Havla, Pavla Kohouta a Josefa Topola a zasadila se o jejich uvedení. V Divadle pracujících Gottwaldov měl v roce 1972 premiéru její překlad hry norského dramatika Erika Kraga *Balada o Hilébii* v režii Zdeňka Kaloče. Přátelila se s mnoha divadelníky a v těžkých dobách jim profesně pomáhala. Výstavu ke 100. výročí narození Milady Blekastadové připravilo nakladatelství Elg ve spolupráci s Filosofickým ústavem AV ČR. www.miladablekastad.com

18. května 2018

6 Za strukturalismem

David Drozd

Vystudoval dramaturgii na Divadelní fakultě JAMU (1996–2000), zde také absolvoval doktorské studium pod vedením prof. Bořivoje Srby (2000–2007) s disertační prací *Fenomén divadla v myšlení Josefa Šafaříka*. V roce 2012 se habilitoval. V letech 2004–2008 pedagogicky působil na Katedře divadelních, filmových a mediálních studií v Olomouci. V současné době působí jako vedoucí Katedry divadelních studií FF MU a podílí se na výuce v rámci doktorského studia na Divadelní fakultě JAMU. Publikuje v odborných periodikách – zejm. Divadelní revue, Theatralia. V současnosti je hlavním řešitelem grantu Divadlo jako syntéza umění: Otakar Zich v kontextu moderní vědy a dnešní potenciál jeho konceptů. Dlouhodobě se zabývá také českým divadelním strukturalismem a dějinami českého teoretického myšlení vůbec. K živému divadlu přispívá svými překlady britské, potažmo skotské dramatiky (M. Crimp, S. Kane, D. Harrower, D. Greig, L. Lochhead, S. Glover), z nichž některé byly hrány i na předních scénách a vydány v regionálních nakladatelstvích. Příležitostně působí jako dramaturg.

Strukturalismus a divadlo 1945–1949

Většinou označujeme za vrcholné období „divadelního strukturalismu“ konec třicátých a zejména počátek čtyřicátých let minulého století, kdy vycházejí dodnes ceněné a citované studie Jana Mukařovského, Jindřicha Honzla a zejména Jiřího Veltruského. Období po roce 1945 z hlediska vývoje teorie většinou ignorujeme – a do popředí v našem historickém obraze spíše vystupují otázky změn politických, právních atp. Přesto v tomto období, na první pohled přetříženém společenskými změnami, vznikly texty, které systematizují strukturalistické myšlení o divadle a které si z toho hlediska zaslouží naši pozornost (autorů jako Peter Karvaš, Karel Bundálek nebo Jan Kopecký). Prozkoumání těchto textů nám umožňuje jednak zpřesnit představu o vývoji strukturalistického myšlení, jednak přesněji promyslet vazby mezi strukturalistickým a existenciálně orientovaným myšlením v letech 1945–1948. Zároveň prozkoumání tohoto zdánlivě pominutelného období umožňuje přesněji ukázat, jakým způsobem se strukturalistické myšlení předávalo jak v textech, tak skrze výuku či osobní vztahy.

Tomáš Bojda

Doktorand prvního ročníku oboru Teorie a dějiny literatury, divadla a filmu na Katedře divadelních a filmových studií FF UP v Olomouci. Ve svém výzkumu se soustředí na teorii rozhlasové fikční tvorby, zejména teorii herectví v rozhlase, kterému se věnoval ve své bakalářské, diplomové a v současnosti věnuje také v disertační práci.

Strukturalismus jako metoda zkoumání rozhlasového artefaktu

V disertační práci *Režijně-herecké partnerství v rozhlase* je jako zásadní metodologické východisko zvoleno zkoumání strukturalistickou metodou, jejíž aplikace má přispět k důkladnějšímu teoretickému náhledu na hereckou a režijní práci v rozhlase, potažmo jejich tvůrčí kooperaci. V dosud málo teoreticky ukotveném oboru radio studies má strukturalismus hlubší kořeny v badatelském odkazu některých autorů (Václav Růt, Jan Czech), důsledná aplikace na rozhlasový artefakt však přesto postrádá dostatečné teoretické zázemí. Ambicí disertační práce je vytvoření teoretického rámce, zejména využitím strukturalistické teorie složek, který by do budoucna nabízel relevantní metodologické východisko. Časovým obdobím, na které se výzkum soustředí, je období normalizace, konkrétně tvorba režisérů Jiřího Horčičky a Josefa Melče a jejich rozhlasové adaptace prozaických literárních předloh.

Kateřina Součková

Kateřina Součková je doktorandka oboru Teorie a praxe divadelní tvorby na DAMU v Praze. Ve svém doktorském studiu navazuje na svou diplomovou práci *Dokumentární divadlo – dokumentárnost a divadelní dílo* a zabývá se tím, jakým způsobem divák vnímá vztah mezi znakovou a „skutečností“ rovinou divadelního díla. V současnosti se zaměřuje zvláště na prozkoumávání možných podnětů tzv. kognitivní teatrologie pro českou divadelní teorii, rozvíjející tradici zichovského uvažování o divadle. Danou problematiku prozkoumává i na poli praktického divadla v rámci své činnosti dramaturgické (Pomezí z. s., divadlo Alfred ve dvoře, aj.).

Co může nabídnout „teorie blendu“ české divadelní teorii?

Divadelní představení se nevyčerpává pouze přenosem informací. Obecněji řečeno znaky nevyužívá pouze ke zprostředkování komunikace či dokonce k předávání předem daných významů. Do hry zde vstupuje například i materiální hodnota znaku – anebo přímo rovina mimosémiotická. Pokud přijmeme toto stanovisko, může nás dovést k prozkoumávání specifické mediality divadla a zvláště pak způsobu, jakým představení vnímá divák. Při tom nám v mnohém mohou pomoci pozoruhodné poznatky kognitivních teatrologů o tom, jak v naší mysli funguje schopnost tzv. konceptuální integrace. Ta je označována za klíčovou mentální operaci při vnímání divadla. V čem je ovšem tato „teorie blendu“ pro divadelní teorii přínosná a v čem naopak nebezpečná kvůli tomu, že byla původně vytvořena v rámci lingvistiky, která se naopak „pouhým“ přenosem informací do velké míry vyčerpává?

7 Výzvy dokumentace divadla

Andrea Jochmanová

Vystudovala divadelní vědu na FF MU v Brně, kde v roce 2006 obhájila disertační práci. Posléze v letech 2006–2009 působila v Kabinetu divadelních studií FF MU v Brně jako odborný asistent. Od roku 2006 je kurátorem sbírek rukopisů, archiválií a scénografie Oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea v Brně. Je vědeckým pracovníkem Kabinetu pro výzkum divadla a dramatu na JAMU.

Olga Piperová Taušová

Restaurátorka a konzervátorka spolupracující s MZM od roku 2009.

Sbírka štočků s divadelní tematikou Oddělení dějin divadla MZM Brno

Oddělení dějin divadla MZM Brno spravuje svým rozsahem i tematickou specifikací ojedinělý fond kovových tiskařských štočků. Soubor, jenž v současné době prochází restaurátorským zásahem a digitalizací, obsahuje téměř 1500 kusů zinkografických štočků a liteřin, které bývaly zpravidla do dvou let po publikování likvidovány jako přebytečný kovový odpad. Poměrnou část této unikátně dochované sbírky, pocházející původně z fondu Družstva Českého národního divadla v Brně, tvoří kovové štočky určené k propagaci činoherního a hudebního divadla v Brně v dobovém tisku z první poloviny dvacátého století. Vzhledem k tomu, že se tematickým zaměřením a rozsahem obdobný sbírkový konvolut v českých institucích prakticky neobjevuje, je výzkumný tým postaven před úkol, jak tyto materiály uchovat, konzervačně ošetřit a zpracovat v náležitě digitální podobě v adekvátním adjustačním systému.

Libor Vodička

Teatrolog, vedoucí Divadelního oddělení Národního muzea a kurátor. Dlouholetý vědecký pracovník Ústavu pro českou literaturu AV ČR, působí rovněž jako VŠ pedagog (FF MU, DAMU, FF UP, FF UK, FAMU) a divadelní dramaturg (Slovácké divadlo Uherské Hradiště, Švandovo divadlo Praha). Specializuje se na moderní a současné české drama a činoherní divadlo 20. století.

Dokumentace současného českého divadla v Národním muzeu

Příspěvek je zamýšlen jako průběžná zpráva o činnosti DONM s pojmenováním problémů a metodologických otázek, které se týkají dokumentace současného divadla v pracovních a institucionálních podmínkách NM.

Vít Pokorný

Absolvent Katedry teorie a kritiky na Divadelní fakultě AMU v Praze, kurátor bust, obrazů a ikonografie v Divadelním oddělení Národního muzea.

Dokumentace současných divadelních budov

Příspěvek představí rozsáhlý projekt Divadelního oddělení Národního muzea, zahájený v r. 2016. Snaží se co nekomplexněji zdokumentovat místa v ČR, kde se v současnosti pravidelně provozují divadelní produkce. Centrem zájmu dokumentátorů tak nejsou pouze tzv. kamenné scény, ale i kulturní domy, dočasné letní scény, venkovské hospody, biografy, sklepy atd. Pomocí diktafonu, fotoaparátu a videokamery dokumentátoři zachycují nejen architektonickou podobu těchto míst, ale i jejich „duši“, zhmotněnou v technologickém zařízení, vzkazech na nástěnkách, stísněném zázemí umělců i nepořádku na stolech administrativních pracovníků. Příspěvek chce však posluchačům přiblížit i sebereflexi samotných dokumentátorů. Při množství materiálu, který by bylo záhodno zachytit pro budoucí generace teatrologů, totiž nadšení „průzkumníků“ naráží na limity finanční, personální, časové, leckdy i na předsudky a odpor samotných divadel. Přes tento truchlivý aspekt se však příspěvek bude snažit působit optimisticky.

Veronika Kyrianová

Působí od roku 2014 jako kurátorka audiovizuální sbírky a jako vědecká pracovnice v Divadelním oddělení Národního muzea v Praze. Vystudovala obor Dramaturgie činoherního divadla na DAMU a dokončuje studium germanistiky na FF UK. V letech 2011–2013 byla stálou dramaturgyní Činoherního studia v Ústí nad Labem. Vedle své muzejní práce se věnuje nezávislým kulturním projektům a překládá a tlumočí z německého jazyka.

Současné české divadlo jako proces a práce: výzva pro dokumentaci

Příspěvek je reflexí výzkumného projektu realizovaného od roku 2015 Divadelním oddělením Národního muzea v rámci dokumentace současnosti. Zprostředkuje první kroky ve vytváření metodiky projektu, seznámí s jeho konceptem a východiskem (mj. habilitační práce teatroložky a performerky Annemarie Matzke *Arbeit am Theater*) a popíše jeho praktické provádění. Zmíní otázky a problémy, které se během realizace projektu objevily, a představí konkrétní příklady nasbíraného materiálu.

Aktuální výzkum teatrality a performativity

Eliška Polášková

Působí jako odborná asistentka na Katedře divadelních studií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a jako postdoktorandka v Oddělení antiky a její re-

cepcy v Kabinetu pro klasická studia FLÚ AV ČR. Ve své vědecké práci se věnuje antickému, především římskému dramatu a divadlu, středověkému dramatu a divadlu a překladu pro divadlo. Doktorský titul získala za práci *Teatralita středověké literatury doby lucemburské*, je spolupřekladatelkou Plautovy hry *Curculio* a spoluautorkou její studentské inscenace.

Představení Centra pro výzkum performativity FF MU

V příspěvku bude představeno výzkumné Centrum pro výzkum performativity, které v současné době vzniká při Katedře divadelních studií MU v Brně. Budou nastíněny okolnosti vzniku Centra, jeho výzkumný záměr a pracovní náplň a představeny současné i připravované aktivity. Příspěvek zároveň slouží jako úvod pro následující vystoupení členů Centra, kteří v samostatných příspěvcích představí svůj aktuální výzkum teatrality/performativity. Centrum zastřešuje několik individuálních výzkumů propojených s konceptem teatrality/performativity probíhajících v současnosti na KDS. Hlavním cílem Centra je propojit jednotlivé výzkumy na odborné i institucionální bázi, zintenzivnit debatu nad otázkami s těmito fenomény spojenými a dát jí metodologický rámec (ve formě publikací, odborných sympozií, letních škol a konferencí). Dalším cílem je vytvořit online platformu sloužící jako metodologická podpora pro badatele, kteří se chtějí s konceptem teatrality/performativity seznámit či jej využít ve své vědecké práci.

Iлона Horváthová

S teatralitou veřejných událostí se poprvé setkala již na počátku studia, tj. v roce 2010 a toto pole výzkumu ji začalo enormně zajímat. Později se zájem začal více soustřeďovat na teatralitu církevních a lidových událostí období baroka, a především na jejich obřadnost a ritualitu. V bakalářské a magisterské práci se zaměřila na teatralitu církevních událostí. Nejprve to byla teatralita současné podoby Božítělové slavnosti konané v obci Brumovice (získání Bc. titulu v roce 2012 – *Divadelní prvky Božítělové slavnosti pořádané v Brumovicích 25.–26. 6. 2011*). V magisterské práci se soustředila na starší období, ale na stejnou slavnost. Svoji pozornost zaměřila na Božítělovou slavnost pořádanou v Mikulově v roce 1585 (udělení titulu Mgr. v roce 2015 – *Teatralita barokních slavností*). Tato konkrétní slavnost otevřela i nový směr zájmu a tím se stal fenomén procesí. V současné době studuje doktorské studium na Katedře divadelních studií FF MU a ve své disertační práci se věnuje rakouským kočovným společnostem na českém území, a to převážně ve Znojmě v období 17. a 18. století.

Amálie Bulandrová

Studentka dějin umění a divadelní vědy v Brně. Ve své disertační práci se věnuje především současné scénografii a způsobům jejího vystavování. Během studií doposud strávila rok v Německu (studium na Ruhr-Universität Bochum, stáž v kulturním centru v Berlíně) a rok ve Francii (studium na Université de Poitiers, výzkumný projekt Migrating Art Historians). Zabývá se také současným německým divadlem (spolupráce na Pražském divadelním festivalu německého jazyka) a prezentací českých a slovenských scénografů a kostýmních výtvarníků (Salon současné scénografie).

Teatralita středověkých a barokních církevních slavností

Cílem příspěvku je představení performativního charakteru období středověku a baroka, která jsou silně spjata s křesťanstvím jakožto institucionalizovaným náboženstvím i osobní vírou v Boha. Život ve středověku byl formován nejrůznějšími liturgickými a para-liturgickými obřady, jejichž součástí byly mj. obrazy, sochy a další vizuální zobrazení. Cílem představovaného výzkumu je analýza používání těchto dobových uměleckých objektů (např. ve výuce, během kázání, či pro osobní devoci) se zřetelem k jejich performativnímu aspektu. Výrazná performativnost liturgie je typická také pro baroko, jejíž teatralizovanost spatřujeme především v míře obřadnosti i okázalosti církevních obřadů a důrazu na rétorické a deklamační schopnosti kazatelů. Teatralita církevních událostí se projevuje nejen v prostoru kostela, ale také v plenéru především přes fenomén procesí, kde se každý věřící-poutník stává aktérem s vlastní rolí, textem, kostýmem apod.

Lukáš Kubina

V roce 2014 dokončil magisterské studium oboru Teorie a dějiny divadla na KDS FF MU v Brně. Ve své diplomové práci se zabýval teatralitou prvomájových komunistických oslav v Československu na přelomu čtyřicátých a padesátých let minulého století. Za tuto práci obdržel v roce 2015 čestné uznání v soutěži o Cenu Václava Königsmarka. V roce 2015 byl přijat jako doktorand na stejnou katedru a tématu teatrality se věnuje také ve své disertační práci (konkrétně se zaměřuje na kulturní performance šedesátých let ve střední a jihovýchodní Evropě). Zajímá se o interdisciplinární přesahy především do sociokulturní antropologie a sociologie, mezní formy divadla a obecně o teatralitu veřejných událostí. Studijně strávil semestr na Instytutu Kultury Polskiej na Varšavské univerzitě a také na University of Bergen v Norsku. Je spoluorganizátorem mezinárodní interdisciplinární letní školy Jaroměř-Josefov Summer School. Publikuje v revue Theatralia, příležitostně přispívá do Rozrazilu online a festivalových zpravodajů. Dlouhou dobu pracoval v brněnském HaDivadle, v současné době působí jako knihovník na Katedře divadelních studií a spravuje katederní web.

Teatralita politických kulturních performancí

Cílem příspěvku je představit jeden z možných metodologických přístupů ke studiu politických kulturních performancí, vycházející z širokého sociologického a antropologického pojetí teatrality veřejných událostí. Toto metodologické východisko, navazující na tradici filozofie pragmatismu a symbolického interakcionismu, bude demonstrováno na příkladu masových slavností a politických demonstrací z padesátých a šedesátých let 20. století v Československu (zvláště pak na majálesových průvodech). Záměrem příspěvku je ukázat, jakým způsobem aktéři kulturních performancí v interakci manipulují se symbolickými významy, a jak funguje proces, v rámci něhož aktéři zobrazují smysl své sociální situace.

Martin Langhans

Martin Langhans je absolventem magisterského oboru Právo na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a bakalářského oboru Teorie a dějiny divadla na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Studium posledně jmenovaného oboru ukončil v roce 2017 bakalářskou prací na téma *Divadelní aspekty soudní-*

ho jednání s podtitulem *Proces s Miladou Horákovou*. V současné době působí mimo jiné jako doktorand na Katedře divadelních studií FF MU, kde pokračuje ve výzkumu teatrality a performativity soudních procesů a práva obecně a podílí se na výzkumu teatrality veřejných událostí.

Teatralita soudního jednání

Příspěvek se z pohledu širšího sociologicko-teatrologického pojetí divadla jako kulturního modelu zabývá performativitou v právu. Jeho cílem je poukázat na skutečnost, že soudní jednání pracuje s principy performativity, a obhájit tezi, že soudní jednání (a to zejména v trestních věcech) je svým původem a mechanismem působení příbuzné s rituálem a lze je tedy zkoumat za pomoci obdobné metodologie. Na podkladě rozboru soudního jednání jak v moderním demokratickém právním státě (současná Česká republika), tak ve státě totalitním (Československo v padesátých letech 20. století) vysvětluje, že performativní principy jsou inherentní součástí soudního jednání, a objasňuje, jak konkrétně se projevují a jaká je jejich funkce.

Tomáš Kubart

Ve své disertační práci se zabývá vídeňským akcionismem, kromě toho se zaměřuje na teorii a dějiny akčního umění, happeningu a performance art. Vystudoval bakalářský program Teorie a dějiny divadla na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, který zakončil diplomovou prací *Spolupráce Milana Zezuly a Milana Páska v letech 1969–1970*. Poté se marně pokoušel skloubit dvě navazující magisterská studia, Kurátorská studia na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a Management v kultuře na Masarykově univerzitě v Brně. Po neúspěšném kloubení nastoupil, a prací *Počátky happeningu v tvorbě skupin Gutai a Fluxus 1954–1962* zakončil studium navazujícího magisterského programu v oboru Teorie a dějiny divadla. Práce byla v roce 2015 oceněna čestným uznáním v soutěži o Cenu Václava Königsmarka. Zabývá se scénografií a její teorií a mezními oblastmi dějin divadla a umění, především teorií a vývojem akčních umění, happeningu a performance. Je pravidelným přispěvatelem portálu věnovanému dění ve výtvarné sféře *Artalk.cz* a berlínského magazínu *Jitter.de*. V rámci doktorského studia zpracovává problematiku vídeňského akcionismu. V podzimním semestru 2015 přednášel na Katedře kulturní dramaturgie Slezské univerzity v Opavě předmět Performance a happening, v jarním semestru 2016 přednášel na KDS Rány a mystéria: podoby rakouského akčního umění. V současnosti působí na Katedře divadelních studií jako knihovník, tři roky strávil studijně na Vídeňské univerzitě (Institut für Theater-, Film- und Medienwissenschaft), v současnosti působí jako externista KDS.

Performance art a performativita

Pojem *performance art* zahrnuje fenomény, v nichž je obsaženo jednání, aktérství a diváctví podobně jako v divadelním umění, pouze v jiném poměru; je tedy možné a vhodné zkoumat je (mimo jiné) s užitím poznatků performančních studií a konceptu teatrality. Mezi pojmy performance a *performance art* je přesto mnoho sémantických rozdílů. Dodatek *art* k obecnému substantivu *performance* zdůrazňuje konkrétnost denotátu, který má být daným pojmem označen. *Performance art* můžeme vnímat v nejširším smyslu jako součást, či jeden z typů kulturních

performancí, úžeji jako uměleckou formu vycházející z avantgardistických tendencí umělců od desátých let 20. století po současnost – futuristů, dadaistů, A. Kaprowa, D. Higginse, H. Nitsche, V. Export či L. Anderson a M. Abramovič. Tito tvůrci záměrně překračovali žánrové a disciplinární hranice důrazem na procesualnost tvorby, její oproštění od hmotného artefaktu a zapojení diváků do tvůrčího procesu – tedy směrem k divadlu a divadelnosti v nejšířším slova smyslu.

Současné divadlo

Jitka Pavlišová

Vystudovala obor divadelní věda na Masarykově univerzitě v Brně (Mgr. titul 2006, diplomová práce *Divadelní poetika Rudolfa Steinera*; Ph.D. titul 2012, disertační práce *Vývojové tendence současné rakouské dramatiky po roce 2000*). V letech 2010–2013 absolvovala vědeckovýzkumné pobyty pod záštitou OeAD: Ernst Mach- a Franz Werfel-Programm na Institutu germanistiky Vídeňské univerzity a Institutu kulturních věd a historie divadla Rakouské akademie věd. Od roku 2013 působí na Katedře divadelních a filmových studií Univerzity Palackého v Olomouci, nejdříve v letech 2013–2015 jako vědeckovýzkumný pracovník v rámci postdoktorského projektu POST-UP (projekt Liechtensteinské zámecké divadlo ve Valticích 1790–1805), od roku 2015 jako odborná asistentka se zaměřením na německojazyčné divadlo a současný tanec a performance. V současnosti pobývá na Institutu germanistiky a Institutu divadelní, filmové a mediální vědy Vídeňské univerzity jako řešitelka projektu zaměřeného na interkulturalitu v současném divadle. Dlouhodobě spolupracuje s Katedrou germanistiky Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a vídeňským centrem pro současný tanec a performance TanzQuartier a mezinárodními festivaly Divadelní Flora Olomouc a Tanz im August v Berlíně). Zabývá se rovněž odbornými překlady a překlady divadelních textů z německojazyčné proveniencí.

Taneční sólo jako koncept intertextuality a interkulturality v kontextu tzv. nové choreografie 21. století

Žánr, či též formu, tanečního sólo coby *de facto* vynálezu umělecké moderny lze bez nadsázky označit za nejkomplexnější a nejkonsekventnější odkaz taneční moderny a jejího vlivu na rozvoj tanečního, a dokonce i performativního, umění po celé 20. století až do současnosti. Taneční sólo však bylo zároveň uměleckou formou, v níž se od počátku nejvíce formoval a manifestoval moderní subjekt, od jeho individuálních rysů až po jeho konflikt s okolním světem, se společností. Stejně tak klíčové je však taneční sólo i v současném tanci, u konceptuálních choreografů a tanečníků nevyjímaje, kteří ve svých sólových dílech postupně rozkládají, „dekonstruuji“ a nově sestavují a implikují ony společnosti vytvořené konstrukce „já“. Jak bude v příspěvku názorně demonstrováno, je tento aspekt zcela zásadní rovněž pro analýzu a následnou interpretaci i těch neaktuálnějších sólových děl z oblasti tzv. nové choreografie (Helmut Ploebst), k jejichž nejpříznačnějším rysem dnes patří zejména intertextualita a interkulturalita jako odraz současného uměleckého dění *per se*.

Tereza Turzík

Studentka Katedry divadelních studií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Věnuje se převážně vývoji postmoderního a současného divadla, divadelní teorii a poststrukturalismu. Přispívá do kritického magazínu Katedry divadelních studií *Kritické Theatrum* a podílí se na organizaci divadelních festivalů a jiných kulturních událostí.

Svoboda a divadlo: Komodifikace frustrace v současném divadle a performance

Příspěvek se zabývá užíváním vědomé frustrace diváka jako inscenační strategie pozdního kapitalismu. Popisuje fenomény a mechanismy současné performativně-divadelní praxe a jejich vztah k dnešní společensko-politické situaci. Mezi popisované fenomény patří problém multiplicity označujících a absence označovaných, kolaps lineární percepce času a dynamika prezétnosti a reprezentace. Příspěvek navrhuje zrod nového subjektu – schizoidního diváka zrozeného manipulací performerů v reteritorializovaném divadelním prostoru. Případovou studií pro příspěvek jsou vybrané inscenace divadla *D'épog* objasňující navrhované koncepty.

Otto Kauppinen

Doktorand na DIFA JAMU v Brně, kde také dokončil magisterské studium divadelní dramaturgie. Dlouhodobě se zabývá sociálně angažovaným uměním, převážně divadlem. Politické divadlo a jeho působení na diváka je také tématem jeho disertační práce. Pracoval jako dramaturg brněnského angažovaného Divadla *Feste*. Podílí se také na mezinárodních divadelních projektech jako např. *Promised Lands: Metropolis* organizovaném Akademií Paolo Grassi v Miláně v roce 2017. V poslední době spolupracuje s malovickým Divadlem *Continuo*. Je poloviční Fin a je bilingvní. Od roku 2012 překládá do češtiny současné finské drama. Za svoje překlady byl oceněn prvním místem Ceny Evalda Schorma za rok 2014.

Mentální aktivizace diváka v současném evropském politickém divadle

„If art is not a medicine for the society, it's a poison.“ (Alejandro Jodorowsky)
Příspěvek se pokusí definovat způsoby manifestace „politického“ na detailních analýzách deseti současných divadelních inscenací tvůrců z České republiky i zahraničí, které vykazují známky „politického.“ Tyto analýzy zkoumají aktivizační principy, které se v analyzovaných inscenacích začaly opakovat. Příspěvek se je snaží teoreticky definovat a vyvodit, jak mohou být využity k mentální aktivizaci diváka. V úvodu jsou zkoumány termíny „politické divadlo,“ „mentální aktivizace“ a důvody, proč je tento způsob aktivizace esenciální součástí současného angažovaného divadla. Teoretická východiska těchto úvah jsou založena na konceptu vztahového umění definovaného Nicolasem Bourriaudem v jeho díle *Vztahová estetika*. Pět hlavních principů, které v analyzovaných inscenacích vedou k aktivizaci, jsou znejišťování hranice mezi řádem prezentace a reprezentace, konfrontování diváka s jinakostí, vystavení diváka pohledu na trpící tělo na scéně, tematizování individualizace a snaha nastolit rovnocennost vztahů v prostoru. Tyto metody by měly, i když velmi odlišnými cestami, vést ke sdílení příběhů, myšlenek a vztahů, což vytváří atmosféru rovnocennosti: můj názor jako diváka je neméně důležitý než názor umělce. Divák bude otevřený zpytování vlastního názoru pouze tehdy, pokud bude mít pocit, že by jeho názoru bylo s respektem naslou-

cháno. Mezi analyzovanými inscenacemi se nacházejí díla renomovaných evropských tvůrců politického divadla, jako jsou Oliver Frlijić, Yael Ronen, Milo Rau, Belarus Free Theatre a další tvůrci z Německa, Finska a České republiky, někteří z nich ve spolupráci s uměleckými skupinami z Číny, Nigérie a Rwandy.

Jan Motal

Vystudoval DiFa JAMU a FF MU. Věnuje se teoretickým a metodologickým otázkám výzkumu umění, zaměřuje se na vztah těla a mysli a filozofii dialogu. Klíčové teze svojí teorie umění publikoval ve své habilitační práci *Dialog uměním* (2016).

Dominika Polášková

Vystudovala divadelní vědu, historii a bohemistiku na FF MU v Brně. Na Katedře divadelních studií FF MU v současné době studuje v doktorském studijním programu, její disertace se zabývá českými kočovnými divadelními společnostmi na Moravě v 19. století. Od roku 2017 je vědeckou pracovnící Kabinetu pro výzkum divadla a dramatu DiFa JAMU.

Lucia Repašská

Režisérka a umělecká šéfkyně experimentální platformy D'épog. Jako tvůrkyně pohybující se na rozhraní alternativní a undergroundové scény spolupracuje s výraznými osobnostmi nezávislé kultury a formou uměleckého výzkumu se zaměřuje na meze divácké percepce u současného publika. Zabývá se fenoménem hereckého tréninku a experimentální scénickou tvorbou na půdorysu *site-specific*, činohry, intermédií a performance.

Nada Satková

Vystudovala divadelní a filmovou vědu na Univerzitě Palackého v Olomouci. V roce 2017 obhájila disertační práci na FF MU v Brně. Předmětem jejího vědeckého zájmu jsou dějiny divadelní režie 20. století. Zaměřuje se na výzkum díla režijních osobností, které působily zejména v regionálních divadlech na Moravě a ve Slezsku. Zabývá se také britským dramatem přelomu milénia a jeho inscenacemi.

Andrea Jochmanová

viz

Klára Škrobánková

viz

Umělecký výzkum v interdisciplinární perspektivě

Příspěvek představí teoreticko-metodologická východiska interdisciplinárního uměleckého výzkumu v Kabinetu pro výzkum divadla a dramatu v návaznosti na tradici podporovanou Janem Roubalem (performativita, okrajové formy divadla). Jednak ve formě konkrétního výzkumu inscenačního procesu (Lucia Repašská) i využití divadla v sociálním dialogu a studiu paměti místa (Jan Motal), tak i edičně-redaktorské činnosti (Andrea Jochmanová, Dominika Polášková, Nada Satková, Klára Škrobánková) i ve vztahu k mezinárodním konferencím konaným na Divadelní fakultě JAMU. Lucia Repašská prezentuje probíhající spolupráci Kabinetu s HUME Labem (Laboratoř pro experimentální humanitní vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně) a VUT (Ústav biomedicínského inženýrství) a design společného výzkumu v oboru artistic research. Andrea Jochmanová a Nada Satková představí výhledy edičně-redaktorské činnosti na nejbližší období.

Pavel Drábek: závěrečné shrnutí

Debata o anketě Teatrologické společnosti a Divadelní revue „počín v české teatrologii“

Praktické informace

K občerstvení a večernímu posezení doporučujeme

Špagetárna, 1. máje 4: minipodnik se zeleninovými polévkami a čerstvými špagetami

Bugr Burger, 1. máje 1: nový burger bar v sousedství Špagetárny

Bistrá kráva, Wurmova 5: bistro a kavárna s poledním menu a vlastními dorty

Coffee library, Biskupské nám. 1: bistro univerzitní knihovny s multikulturní kuchyní a lehkými obědy

Sophie's Café, Denisova 33: stylová kavárna s lehkým občerstvením a polévkami

Café na Cucky, Dolní nám. 42: festivalová kavárna s polévkami a lehkým občerstvením

Na břehu Rhôny, Dolní nám. 2: vinárna s širokým výběrem fancouzských vín

Jazz street bar, Dolní nám. 25: hudební klub se spoustou koktejlů a vlastním minipivovarem

Festivalový stan na párkáně konviktu: noční centrum festivalového života

Dotazy zodpoví

Martin Bernátek / konference@teatrologie.cz / +420 739 989 706

**Hlava blázna,
konsola na vnějšku arkýře kaple
sv. Jeronýma olomoucké radnice,
před rokem 1491**